

Titel: En ubetydelig Samtale imellem en Skribent og en Forlægger i Anledning af den i Aviserne fremsadte Snik.Snak om Skrive-Friheden, under Artiklen fra Kiøbenhavn og Stockholm.

Citation: "En ubetydelig Samtale imellem en Skribent og en Forlægger i Anledning af den i Aviserne fremsadte Snik.Snak om Skrive-Friheden, under Artiklen fra Kiøbenhavn og Stockholm.", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 20, ?, 1771, s. 1*. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_020-shoot-workid1_020_013.pdf (tilgået 27. juli 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 20

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

En ubetydelig Samtale imellem en Skribent og Forlægger, i Anledning af den i Aviserne fremsadte Snik-Snak om Skrive-Friheden, under Artiklen fra Kiøbenhavn og Stokholm.

Kiøbenhavn 1771.

2
3

Skribenten. Hvad skal jeg troe om det jeg forleden Dag læste i Aviserne, angaaende Skrivefriheden; jeg tilstaaer at saadanne Skrifter ere forargelige, som med Usandhed og Bitterhed angriber enkelte Personer og igennemhægler Stænder, som man burde have lidt mere Høiagtelse for; men at sige Sandhed i Almindelighed, og nyttige Moraler, uden enten at sigte til een eller anden, synes mig er ikke at opholde sig saa meget over, især naar de ere skrevne i en god Hensigt; videre kommer det an paa enhvers Smag og Behag, om han vil kiøbe dem eller ei.

4

Forlæggeren.

Det er sandt nok, men mig synes dog, at jeg hellere vilde lade trykke det, som kunde være til almindelig Nytte, end det, jeg skulde høre Bebreidelser for, saa snart jeg kunde see min Regning derved; men nu er Smagen temmelig fordervet hos de fleeste, og der er saa got som ingen Aftræk paa gode Skrifter; dette nøder os undertiden til at forlægge det, man kan vente Aftræk paa.

Skribenten.

Jeg maa tilstaae det samme. Jeg har og forsøgt at lade trykke nogle Piecer, der Har været alvorlige, og vel skrevne, da har jeg hver Gang maattet sætte til, ved at besørge dem til Trykken, men har de været noget stiklende og forblommede, da har jeg nok kundet funden min Regning derved, omendskiønt jeg nok indsaar, at det var bedre at det aldrig havde været skrevet; men man skal jo have noget at leve af, naar man ingen visse Indkomster har, hvorpaa man kan forlade sig; thi de som har gode og

5

fede Indkomster, har got ved at laste, de gjør det allene for deres egen Fordeels Skyld, og frygter for det maatte være dem skadelig udi deres Foretagender.

Forleggeren.

Men taber Videnskaberne og Kunsterne ved denne Frihed, saa vare der dog mange og adskillige Materier at skrive om.

Skribenten.

Ingenlunde, men de bliver forbedret og oplyst i mange Ting og Sandheder, der kommer for Lyset nu, som før vare skjulte, og manges en, der ikke dristede sig før til at skrive, har nu faaet fat paa Penen, og kan med Tiden blive en god Skribent, naar han allene skriver med Overlæg, Alvorlighed og Upartiskhed.

6

meget; thi det staaer ikke feil, at der jo ogsaa kommer noget got iblant Mængden.

Skribenten.

Der ere dog de Forleggere og Bogtrykkere der ikke befatter sig med de nye udkomne Skrifter.

Forlæggeren.

Sant nok! de Har ogsaa gode og visse Indkomster, og det er nok saadanne, der seer suurt ved, at Finkerideren nu ikke længere faaer Tilladelse at gjøre sin Opvartning ved vore Damers Kaffebord; man vil nu ei lide den gamle Jerusalems Skomager, de tre fattige Skræderes Bedrifter, og den russiske Skomagere Heltegierninger. Helvedes-Badstue falder

alt for varm i vore Værelser. Nu vil vore gamle Matroner og vore andægtige Grand-Mamaer ikke længer sukke, sørge og græde over Kiøge-Huuekors, fordi den nye Smag saaledes Har indraget dem, at de har gandske og aldeles glemt alt andet Huuskors.

7

Man har nu tabt al Credit for den smukke Robertus, der reed saa kiønt og forkeert paa sin Giedebuk; thi nu er den Kiøbenhavnske Smag endnu mere forkeert.— Nu finder man ikke længere i vore Damers Kister den allerkiæreste Gibyllæ Spaadom, der har kostet dem saa mange modige taare at igiennemlæse. — Høibergs-Gubben har vore Læsere givet sin Afskeed, Veir-Bogen,

Bonde-Praktikken, Terningeog Konste-Bogen er gandske gaaet af Brug, siden vore kasse-Prophetinder har faaet Tilladelse til at raade for menneskets skiebne. Kvinde-mandaten duer nu intet mere, siden vore nye Forordninger ere udkomne; og nu philer man fra alle Sider og Kroge; det er og bliver lutter Philerie. Philopatreias, ja baade senioot og junior, gammel og ung Daarlighed, alt indrettet efter den nye og daarlige Smag, saa en Philodanus, saa en Philaletes, saa en Philocachias, saa en Philocosmus. Ja, det var og blev en vis Tid intet andet, end phile—phile — phile—pomfe, og det Publike lod sig gandske roelig nøie med alle disse raae Phraser og utidige Fostere, som

8

naar man giver Børnene noget Sukkertøi at gnadske paa. — O! hvor det smager got! det gik ret frisk; ved samme Lejlighed fik Skribentere, Bogtrykkere og Boghandlere Lov til at leve; thi hvad der vindes ved en slet Piece der har Aftrek, kan undertiden blive til Hielp til at bestride et og andet nyttigt verk, der kan komme for Lyset. Ja, gid min Evne og Raad var dertil, jeg skulde da ikke befatte mig med andet, end med det jeg kunde blive rost for; men man skal dog leve, og have noget at fortiene i disse dyre Tider.

Skribenten.

Det er vel tænkt af Dem; det var at ønske, at mangel en vilde bruge og anvende sine Indkomster paa den Maade, som Har Raad og Evne til at befordre det almindelige Beste, da kunde mangt et nyttigt og got Skrift komme for Lyset, hvor en Autor ikke har Formue at bestride Omkostningerne, men saadanne befatter sig aldeles ikke med fligt.

9

Forleggeren.

Nu er det jo heel rimeligt, at de gode og uegennyttige, de rige og bemidlede Skribentere, langt fra ikke lade sig see i denne Flok af Skribentere, der har aabnet Ballet med nogle prægtige Titler og nedrige skamskrifter.

Det er jo nesten bleven alt for gemeent at skrive. Bogtrykkerne samt Boghandlerne maa nu legge hen og glemme til Eftertiden, alle de gode Skrifter de have inde, da ingen nu spørger om dem, men allene om de nye piecer.

Skribenten.

Vel kunde man skrive, trykke og sælge gode Bøger, der baade kunde være nyttige og tienlige; men lad først Folk ret lære at tiende Værdien af saadanne Skrifter, saa ophører Manglen derpaa nok af sig selv. Det er ingen Sag for vore rige Forleggere, at slaae stort paa, naar de kan befale en Flok Bønder at gjøre Forspænd til deres

10

Lyst-Turer og andre Forretninger uden Betalning; fra disse Forlæggere har man ei nødvendig at gjøre sig Haab om noget nyttigt eller got af Skrivefriheden, siden samme næsten synes at stride imod deres egen Interesse. —

Forleggeren.

Alt det er got nok. — Men naar alle ei kan have saa feede Indkomster, langt mindre den Commando over Bonden, som Vedkommende, saa maa man mangel Gang skrive, trykke og sælge det man ofte leer af. Vi beskyldte ingen uden Smagen og Valget. — Man saae først en ædel og ægte Lyst til at læse, saa skal man snart faae at see en ligesaadan Lyst til at Drive, og dette kan vi ikke betale, uden med en ægte Ære for Nationen.

Skribenten.

Begyndelsen er altid vanskelig, og underkastet de fleste Kritiker.

11

Forleggeren.

Det er altsaa Aarsagen at man neppe nu omstunder veed, hvad man tør tænke, sige eller skrive. — Forlæggerne skal jo leve! — Her skulde Brød til dem selv, Kone og Børn. Derimod saae man de bemidlede Forlæggere nu sad rolig og loe af hele Verden, da Kiempe-Viser, Nyeboders Elskovs-Arier og Gammel-Holms Morgen- og Aften-Sange, tillige med Munkens Begrædelse i Tornebusken

og utallige andre af samme Suurdej, havde hiulpen dem at incassere anseelige Midler, og fandt de deres Regning ved at vedligeholde al slig Kram. Svend Fielding, Marcollefus og Finkerideren

hialp ei lidet til at erindre Alderdommens Bedrifter og spekke Forlæggernes Penge-Kasse. — Herr Bryde og Kong Appoloni, tilligemed Torkild Trundesøn og Stolen Adelutz gjorde og efter Sterken Titerichs Begiering deres Beste dertil. Munke-Prædikerne, baade den gamle og unge, beholdt dog sin Værd, endskiønt endeel Søn- og Festsdage bleve casserede. —

12

Judas og Pilati-Historier finder endnu god Aftræk. — Broder Rus æres af alle for sine vittige Indfald, Kong Lauring for hans nette Poesie, og som et Møster at danne Ungdommens Genie efter. —

Ridder Roed- og Melucini-Historier

erindrer de gamle Tidens oprigtige Kierlighed,

og den skønne Magdolone Begivenheder de nyere Tidens feede Indkomster. — Pigernes Froprædiken og Aftensang er endnu i god Berømmelse, og Herr Eskilds Vise glemmer vi aldrig. Olger Danske og Burman tilligemed

Ramund og mangfoldige af deres Brødre og Søstre, ere altid nyttige og gode til Fidibus eller andet alvorligt Brug. — Den udmonderede Jyde og hans Broer Peir burde som Helte slutte Troppen for dette Regiment, hvis ei nogle Hundrede af samme Sort gjorde dem for Profittens Skyld denne Ære stridig, og som Forlæggerne for visse Aarsager trolig lader oplegge, paa det al Mangel deraf i Fremtiden kan hæves.

Dette berømmelige Fodspor bleve vore Tidens Bogtrykkere og Boghandlere nødt til

13

at efterfølge imod deres Ville, for selv at have lidt Levebrød, og tillige for at føie endeel af Kiøbenhavn, der nu vilde ikke have andet end Nyt, og for meeste Deelen slet, saasom Folk, der havde erobret og bemægtiget sig saa aldeles uindskrænket den gamle uægte slette Smag, som Dannemark længe vil komme til at beholde en slem Afsmag af, besynderlig saalænge Oplagene af den bekiendte gamle Suurdej med saa stor Ivrighed og Omhyggelighed blive fortsatte og formeerede.

Men hvad bryder man sig vel i vore Tider derom? — — Kan man kun faae nogen Føde for sin Nysgierrighed, kommer det ud paa et, enten saa at Skrifterne ere af de ægte eller uægte, som daglig Erfafaring noksom beviiser.

Skribenten.

Men holt, Hr. Forlægger! hver ærekier Elskere af Studeringer og de smukke Videnskaber, vil langt fra ei biefalde denne Meening, men snarere ønske, at see

14

Hovedstaden at udvælge sig en nettere Smag og sundere Tænkemaade.

Saasnaart den Deel af Publikum, som tilforn har fundet Behag i anførte Forleggeres Skrifter, vil herefter kiøbe sunde, gode og nyttige Bøger, forsikkrer jeg at samme ere at bekomme for taalelige Priser, og naar Folk først faaer Smag paa det Gode og Nyttige, da vil Drømme-Bogen og den Siellandske Catechismus snart komme af Moden, og vore Forlæggere, Bogtrykkere og Boghandlere vil beflitte sig paa et riig Forraad af gode Skrifter, saa ingen med Billighed skal klage over Mangel derpaa. —

Ligesom det nu har sig hos os, saadan har det og været paa alle andre store Steder. Ved Anledningen og

Aabningen af saa stort et Privilegium som Skrivefriheden, er det meget naturligt at Folk er bleven nysgierrig og opmærksom; ja, hvordan vilde det have seet ud med vore spæde og raae Skribentere, hvis ikke Skrivefriheden havde bleven sadt? De havde ble-

15

14

ven indebrændt med deres hidsige Tanker; men nu har de fleste af disse Lygtmænd raset ud, saa vi snart tør vente noget sundere fra vore Presser, end de bekiendte afpidskede Kierligheds-Viiser og gamle Kierlinge-Sladder, og da vil baade Læsere og Skribentere, Bogtrykkere og Boghandlere, komme til at leve ved en langt ædlere og ægttere Smag end til Dato.

16